

זיכרון לאביר

לאודו ובדרכו של מרן הגה"ק רבי שמואל מאיר הכהן מאמסנא ולמעלה בקודש זי"ע

גליון מה - פרשת ויצא תשפ"ז

❖ פרשת השבוע ❖

מכתי"ק של רבנו מהרש"מ הכהן מאמסנא זי"ע

'וזה שער השמים' הוא בית המקדש השלישי

מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם (כח, יז). שמעתי מידידי הה"ג ירא ושלם מוה"ר יעקב כהנא דיין ומו"צ דפ"ק טשערנאוויטץ ע"ה, שהראה הקב"ה ליעקב השלשה מקדשים, כמו שאמרו במדרש (בראשית רבה סט, ז), שהראה הקדוש ברוך הוא ליעקב בית המקדש בנוי וחרב ובנוי. ולכן כשהראה לו הבית הראשון אמר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה, אבל הוא עתיד להחרב. ואז הראה לו הבית השני שהיה חסר אורים ותומים, ולא דלק בו הנר המערבי כל היום [משמת שמעון הצדיק (יומא לט.)], ולכן אמר אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים, כלומר, שהוא כמו בית הכנסת בעלמא, ואין בו קדושה כל כך כמו הבית הראשון. ואז הראה לו הבית השלישי, ואמר וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם, כי ירושלים של מטה מכוונת כנגד ירושלים של מעלה, וזה יהיה הבית השלישי שיבנה במהרה בימינו, ויהיה שער השמים, שישמע הקב"ה תפילתינו בב"א, ודו"ק דפח"ח:

ריבוי טוב וחסד מביא לתשובה

וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים (כח, כא). הנה יש שני מיני בני אדם שעושים תשובה, יש שעושים תשובה על ידי רעות וצרות שאירעו להם ח"ו, ויש שעושין תשובה על ידי הטוב שיש להם, שנתן להם ה' טוב כל כך, עד שאומרים שאין המה ראויים לטוב כל כך, ועל ידי זה מתחרטים ועושים תשובה. והנה בצדיקים, כמה שעושים להם טוב המה מתחרטים ועושים תשובה יותר ומתגברים לעבוד את ה' ביותר. וכפי שפירש הבעל שם טוב (תולדות יעקב יוסף בא אות יא) הפסוק אֵל נְקָמוֹת ה' אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ (תהלים צד, א), שאם השי"ת רוצה לנקום בצדיק ולייסרו להשיבו בתשובה, הוא מיטיב עמו, אֵל נְקָמוֹת ה', ועל ידי שהוא נעשה גדול הוא מתחרט יותר על מעשיו ועושה תשובה, ודפח"ח.

וכן יעקב, כשהיה לו רב טוב אמר קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת וגו' (לקמן לב, יא), כי ירא שמא נתמעטו זכיותיו ע"י הטוב, כי היה לו כל כך טוב עד שיהיה נדמה לו שזה הוא דין ח"ו, ויתמעטו זכיותיו על ידי הטוב, לפי שסבר שאינו ראוי לטוב זה.

וזה פירוש הכתוב וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים, כפי שכתב התרגום, ויהי מימרא דה' לי לאלוה, כי מימרא דה', הוא דבר רחמים מאת ה', שיהיה טוב לאדם. ואמר יעקב וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים, שכשהיה לו טוב ורחמים מאת ה', היה זה לו לֵאלֹהִים, וכמו מידת דין עליו, כי ירא שמא יתמעטו זכיותיו:

אהבת יעקב אע"ה אל המידות הטובות של רחל

וַיֶּאֱהַב גַּם אֶת רָחֵל מִלֵּאָה (כט, ל). הטעם שכתוב וַיֶּאֱהַב גַּם אֶת רָחֵל מִלֵּאָה, יש לבאר, שהיה אוהב את רחל מחמת עצמה, וגם מחמת שראה מה שעשתה עם אחותה לאה, שמסרה לה הסמנים אף שהיה זה כנגדה, כי יעקב רצה בה, ורק לבן רצה לתת את לאה, אך עם כל זה מסרה לה הסימנים. אבל לאה לא עשתה כן, רק אמרה (לקמן ל, טו) וַתֹּאמֶר לָהּ הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת אִישִׁי וְלָקַחַת גַּם אֶת דּוּדָאֵי בְּנִי. ולכן וַיֶּאֱהַב גַּם אֶת רָחֵל מִלֵּאָה, כי כעת כשראה יעקב מה שעשתה כנגד לאה, ראה מידתה הטובה, והיה אוהב אותה ביותר.

❖ דרשות המאיר ❖

מתוך דרשות רבנו זי"ע מכתי"ק

דרשה לחנוכה תרח"ץ

מעלת הנס של חנוכה שהיה להצלת הרוחניות

ראוי להתבונן מה מיוחד בנס חנוכה שקבעו עליו יו"ט יותר מהרבה ניסים שהיו לישראל במרוצת הדורות, כמו ההצלה ממלחמת סיחון ועוג ומלחמת ל"א מלכים כשנכנסו לאר"י, ועוד רבות בשנים ניסים ונפלאות עד אין מספר, שחלקם אפילו אין אינם יודעים מהם כלל, כיון שלא נקבעו לזכרון בישראל.

ואיתא בלבוש (או"ח תרע ב) שהמעלה שהיה בנס חנוכה היה כי היוונים רצו להשכיח התורה מישראל ולהעביר אותנו מן הדת, ואחר שהשי"ת הצילנו מידם קבעו הימים האלו בהלל ובהודאה, כלומר כיון שהם רצו למנוע אותנו מזה והסיתו אותנו לכפור בדתו ח"ו ובעזרתו ית' לא הפיקו זממם וגברה ידינו, לכך אנו מודים ומשבחים לו על שהיה לנו לאלהים ולא עזבנו מעבודתו, עיי"ש.

היוונים פיתו את ישראל לעשות כדרך 'המשכילים' בזמנינו - שלא לקיים אלא מה שמבינים בשכלם

וידוע שקליפת היוונים היתה באמצעות חכמתם הטמאה, ובזה התחכמו היוונים להעביר את ישראל על דתם גדול ולשרש בליבם מינות ואפיקורסות, ואפשר שדרכם היה כדרך המינים 'המשכילים' שבזמנינו, שמכחישים ודוחים כל מה שאינם מבינים בשכלם, אף היוונים ביקשו מישראל טעמם של המצוות ועי"ז נכנסו עמהם בדין ודברים לדחות אותם הטעמים וממילא אט אט גרמו להם להתרשל מקיום המצוות.

אך גודל העיוות בזה ניכר וידוע כי אף אמנם שבודאי יש לכל מצוה טעמים רבים בין עפ"י נגלה ובין עפ"י נסתר והאדם צריך להשתדל להשיג עומק טעמי המצוות כפי אשר תשיג ידו, ואשרי מי שזוכה שמנחיל לו השי"ת דעה והשכל ומשיג בשכלו עומק טעמי כל מצוה, אבל העיקר שצריך להקדים תחילה לכל הכוונות הוא שאנו מקיימים המצוה מפני שכן ציווה לנו המלך, ואף אחר כל הטעמים עדיין הוא לנו כחוק בלי טעם כי אין אנו משיגים כי אם אפס קצהו, ועיקר כוונתינו הוא לקיים גזירת המלך. וכדוגמת מי שבא אצל הרופא והוא רושם לו איזה סם שיקח לרפואתו שבודאי גם אם אינו מבין מדוע נתן הרופא דוקא רפואה זו, מ"מ הוא סומך על הרופא הנאמן שיתן לו מה שיחיש רפואתו. ומתוך הכוונה הזאת לא יבטלו אותנו מקיום המצוות בשום אופן, כי נקיים אותם גם אם יהיו לנו כחוקים ולא נבין טעמם כלל, ולא נתלה חסרון ההשגה כי אם בדעתנו ובשכלנו כי עב ומגושם הוא.

לשמיעת ווארט על הפרשה במשנת רבינו זי"ע 0733-470-512 שלוחה 2 [להתחבר לקבלת צינתוקים שלוחה 4] לעידכון שמחות שלוחה 9 (או במייל)
לקבלת העלון במייל: A56985725@gmail.com

לפ"ז מובן מעלת הנס של חנוכה יותר משאר ניסים שהיו לישראל כי היוונים רצו להעביר אותנו מן הדת ולהכניס בנו הדעות הבוזבות ממינות ואפיקורסות שכל באיה לא ישובון (ע"ז יז:) והיא גרועה יותר מכל עבירות כי אין מאמין כלל בה' רח"ל.

ובזה יש לפרש מה שאנו אומרים בועל הניסים **כשעמדה עליהם מלכות יון הרשעה להשכיחם תורתך** והאיך היו יכולים להשכיחם התורה, ע"י **להעבירם מחוקי רצונך** היינו שהתחכמו להעבירם מקיום המצוות בבחינת חוק בלי טעם, ורצו להביאם לידי כך שלא יקיימו רק מה שהם מבינים בשכלם ובזה הכניסו בהם מינות ואפיקורסות.

וי"ל שע"כ היה הנס שמצאו פך שמן שהיה חתום בחותמו של כה"ג, כי ידוע שהתורה הק נמשלה לשמן, ובא הנס להורות על הענין הזה, שהיא קיימת לעולם וחתומה בבחותם שלא תשלוט בה יד האדם להחליפה או לשנותה ואינה קיומה תלויה בטעם כל שהוא, ואף מה שאין אנו יודעים טעמו קיים הוא לעד ולא ישתנה לעולם.

האדם צריך להאיר אור התורה בבני ביתו וכל סביבתו

עפי"ז יש לפרש מה שאמרו (שבת כא:) תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד רמזו בזה על אור התורה וכמש"כ (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור, וגם השמן רומז על התורה כנ"ל, שצריך כל אחד להדליק נר איש וביתו היינו שיהיה הוא בעצמו כראוי וילך בדרך התורה וגם ישתדל להאיר אור התורה גם על בני ביתו, שלא די לו לאדם במה שהוא בעצמו הולך בדרך הישר כי הוא מחוייב גם להדריך בניו ובני ביתו בדרך התורה.

עוד אמרו **והמהדרין עושין נר לכל אחד ואחד** היינו שמאירים אור התורה אצל כל אחד מישראל, ע"י שאומרים דברי מוסר ומקרבים אחרים לדרך התורה, שזה ג"כ מחובת האדם בעולמו שישים ליבו על כל הקרובים אליו להוכיח אותם ולהורות להם הדרך הישר, וכמו שיש שריפה בעיר שאין די לאדם להציל עצמו ולכבות השריפה שעל ביתו שלו, רק צריך להשתתף עם כל בני העיר כדי לכבות השריפה לגמרי כי אם לא יעשה כן לבסוף תאחז האור גם בביתו שלו, כן הנמשל לענינינו שאם האדם מציל אחרים מעוון ממילא הוא מציל בזה גם את ביתו שלו שלא ישלטו הדעות הרעות ממינות ואפיקורסות להחריבו, עוד אמרו חז"ל (אבות ה, יח) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. אך מה שעושים המהדרין להאיר על אחרים אור התורה, זה בא רק אחר שעשו החובה הראשונה כי רק מי שמקפיד על עצמו ועל בני ביתו שילכו בדרך הראוי, יהיו דבריו נשמעים שיוכל להשפיע אח"כ גם על אחרים.

להכיר במעלת הדורות הקודמים ולהכנע לתקנותיהם

עוד שם, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך. ויש לפרש שבית שמאי שהם בבחינת גבורה אמרו שצריך להתבונן בירידת הדורות בבוח התורה, ולהכיר במעלת הדורות הראשונים שהיו גדולים מאיתנו, וכמו שמצינו כבר בימי משה רבינו ע"ה (ב"ב עה.) זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, ואח"כ ירדה התורה והשתלשלה מהתנאים לאמוראים וכו', וכמו שאמרו בגמ' חולין אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם אם הראשונים כבני אדם כחמורים ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר כי התוה"ק מתמעטת והולכת, ובדור הזה אנו צריכים להכיר במעלת הדורות הקודמים ולהכנע לקבל את תורתם ותקנותיהם וללכת בעקבותיהם.

וכמו שראיתי באיזה ספר (במקום אחר הביא רבינו ביאור זה בשם פירוש ענף יוסף על עין יעקב עירובין נג ע"א, שמביאו מספר נחלת יעקב) שפירש דברי הגמ' האלו, שאם אדם מכיר במעלת הדורות שהיו לפניו ואומר ש**הראשונים כמלאכים,** וכך הוא שומר מה שהמה ציוו אותנו בחשק ובאהבה, אז **אנו כבני אדם,** אבל אם סבור ח"ו ש**הראשונים כבני אדם** פשוטים ואין צריך להכנע לתקנותיהם ולשמור מה שציוו אותנו כחוק בלי טעם, כי אומר בדעתו הלוא גם הם היו בשר ודם כמונו, וכפי ששומעים לדאבונינו מהמינים והאפיקורסים בדורותינו, אז **אנו כחמורים ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר** כי הוא היה מקיים מה שכתוב בתוה"ק שלא היה רצה לאבול מה שלא היה מעושר (חולין ז.), וזה האיש אין רוצה לשמור מה שכתוב בתוה"ק רח"ל.

וכנגד זה אמרו בית שמאי ש**פוחת והולך**, ביום ראשון מדליק ח' ובשני ז' עד שביום ח' מדליק א', לרמז שהתורה הרמוזה בנר, תתמעט בעת גלות, ואף שבתחילה היתה לה חשיבות רבה מאד והיתה דולקת ומאירה את אורה אצל כל אחד ואחד בשלימות, במרוצת הדורות היא פוחתת והולכת.

לעומתם בית הלל אומרים ש**מוסיף והולך,** לרמז בהיפך על מה שאנו מצפים לגאולה השלימה שיהיה אור התורה מוסיף והולך עד כי גדל מאוד, כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים (ישעיהו יא, ט), והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד, ט), ואז יבין וישכיל כל אחד ערך התורה והמצוות וירגיש מתיקותם וטעמם הערב.

לפעול למען כבוד שמים גם כשפועל לבדו

עוד יש לרמז בדברי בית הלל שאמרו בנר חנוכה **מוסיף והולך,** שלא יהיה האדם קטן בעיני עצמו כשצריך לתקן עניני השמים, כגון אם אדם בא לעיר ורואה ענינים רוחניים הצריכים תיקון אך הוא נמנע מכך מפני שהוא עומד לבדו ואין עימו חבר ורע לפעול עימו והיצר מפתה אותו להיות בטל וקטן לגביהם, והאדם צריך להתחזק בעבודת ה' ולא יבוש מפני המלעיגים עליו וישתדל להיות מוסיף והולך בקיום התורה והמצוות, ולא רק בפני עצמו אך גם על אחרים ישפיע להשיב אותם מעוון ולהדליק בנפשם נר מצוה ואור תורה, כי אם יעלה בידו לקיים אפילו נפש אחת הלוא הוא כמקיים עולם מלא (סנהדרין לז.).

ויש לנו ללמוד מדרכי אבותינו הק' ללכת בעקבותיהם, הלוא אברהם אבינו אבי האומה אף הוא היה יחיד בדורו שהכיר את בוראו ופעל ללא לאות לפרסם אמונתו וכבודו ית"ש, והיה מספר לכל מי שבא בצילו מי ברא העולם ולמי צריך להודות, וכן יצחק ויעקב שבאו אחריו, היו ג"כ יחידים ליחדו הם וביתם ולא נמנעו מלפרסם שמו יתברך בפי כל באי עולם.

זהו הרמז במשנת בית הלל **יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך** שאע"פ שאין דולק בתחילתו רק נר יחידי יתאמץ להיות מוסיף באור התורה והמצוות עד שיהיו הרבה מבני אדם שיקיימו התורה ויעבדו את השי"ת.